

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 14

ZATERDAG 8 APRIL 1933

DE KATHEDRAAL VAN SALISBURY
BIJ HET ARTIKEL: „TWEE ENGELSCH KATHEDRALEN“

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

TWEE VIJANDEN, DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 164—165
DE PALM ALS SYMBOOL, DOOR F. W. DRIJVER.	BLZ. 166
DOOR DELFLAND (GEÏLL.), DOOR MATTY VIGELIUS.	BLZ. 166—168
OVER BEWEGING BIJ PLANTEN (GEÏLL.), DOOR DR. S. BROEKHUIZEN	BLZ. 168—170
TWEE ENGELSCH KATHEDRALEN (WINCHESTER EN SALISBURY) (GEÏLL.), DOOR DR. JULIETTE BINGER	BLZ. 163, 170—172
EEN BEETJE MEER LIEFDE (GEDICHT) DOOR M. W. B.	BLZ. 172
WEATHERED LIMESTONE (GEÏLL.), DOOR P. DEN OUDEN.	BLZ. 173—174
WITJESVLINDERS (GEÏLL.), DOOR G. B.	BLZ. 174
GEERTRUIDA CARELSEN (1843—10 APRIL—1933) (GEÏLL.)	BLZ. 174

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

TWEE VIJANDEN

DOOR H. E. KUYLMAN

ONDER luid gesnater streek de vlucht torenkraaien neer op den akker, die na den oogst was omgeploegd, bemest en opnieuw was ingezaaid met winterkoren. Een van hen scheen wel de leider. Zijn kop was blauwgrijs met diepen weerschijs, zijn lijf was zwart, zijn staart krachtig en breed. Telkens hief hij luisterend den kop op en de scherpe kraalogen keken spiedend over het veld. En dan plotseling kwam zijn waarschuwing, een korte klank, en weg was de bende om elders haar geluk te beproeven. De winter was niet streng en ofschoon er een deel van hen was afgereisd naar zuidelijker streken, was het grootste gedeelte gebleven en stroopte onder aanvoering van hun leider de velden af. Knaagde de honger al te erg, dan waagden zij zich bij de boerderijen, vraten mee met de varkens uit den trog en vonden in de bosschen nog wel wat eikels of, als 't geluk hen diende, een konijntje, dat aangeschoten en gestorven was en hun nu zeer welkom. Zoo scharrelden zij den winter door en toen in Februari de eerste lentedag verscheen, werden hun gedragingen ten opzichte van elkaar heel anders. Na tot nu toe in een koppel geleefd te hebben, scheidde zij zich nu af tot paren en alhoewel nog gezamenlijk uittrekkend, vlogen zij steeds paarsgewijze. Ook de leider had zijn keus gedaan en gezamenlijk, vlak achter elkander, trokken zij des avonds naar de oude beuken om den nacht door te brengen in een der gaten in de staal-blauwe stammen. Eindelijk was de lente gekomen. Dralend en schuchter had zij haar eerste schreden gewaagd langs den oever van de heldere beek, die al zingend tusschen den hoogen wal haar water naar zee voerde. Plotseling was er een groeien en bloeien begonnen onder het lage hout, waar de boschanemoontjes haar bloemblaadjes lieten roze kussen door de zonnestrallen en de knoppen van lijsterbes en vogelkers te zwellen begonnen, zoodat zij elken dag konden openbersten. Fitis en tjiptjaf waren plotseling teruggekeerd, en het gekraagde roodstaartje liet zijn gezang hooren, wedijverend met het vinkenlied, dat als bekkenslag door het bos schetterde. Aan de toppen der beuken zwollen de bruine bladknoppen en niet lang zou het duren of deze zouden hun covercoatjasjes afwerpen en het malsche blad toonen. Alleen aan de eiken pruttelde nog het dorre blad en 't scheen dat voor hen de lentetijd nog zeer ver af was. In den ouden beuk zit de leider met zijn gaaike. Omzichtig zijn ze omlaag gekomen om het gat te inspecteeren, dat zich niet ver van den bodem bevindt. 't Lijkt hun een geschikte nestelplaats, maar hun voorzichtige natuur doet hen eerst nog aarzelen de holte binnen te gaan. Maar als de

rust in het bosch door geen enkel geluid, waaruit gevaar spreekt, wordt verstoord, wipt het mannetje naar binnen en zachte lokgeluidjes doen weldra het vrouwtje besluiten te volgen. En dan begint de tijd van nestelen, telkens en telkens weer worden kleine takjes en ander materiaal aangebracht en weldra is het nest gereed. Reeds eenige dagen trekt de leider alleen naar den akker. Zijn vrouwtje zit te broeden op een vijftal eieren. Alleen uit noodzaak verlaat het mannetje de omgeving van den ouden beuk, want zijn waakzaamheid heeft zich verscherpt om zijn wijfje gedurende dezen tijd zoo goed mogelijk te beschermen. Een enkele roep is voldoende om haar te vertellen, dat er gevaar dreigt en stil, zonder enig geluid, verlaat zij het nest, vliegt, zich achter de stammen zooveel mogelijk verbergend, een eind weg en laat zich dan even zien, om den vervolger in de waan te brengen, dat het nest zich elders bevindt. Toen de meidoorn op 't punt stond zijn feestkleed om te werpen en de vogelkers zijn zoete geuren verspreide onder het dak van bladeren der hooge beuken en eiken, klonk in de avond-schemering een kreet door het bosch, die de sluimerende kraaien deed beven van angst. Toen de nacht aanbrak verscheurde telkens en telkens weer, nu eens dichtbij, dan weer ver af, de schorre kreet van den jagenden boschuil de stilte en angstig drukten de kauwtjes zich tegen elkaar, want in dezen roep lag voor hen een doodelijke bedreiging. Niet dadelijk zou het gevaar komen, maar wanneer de eierschalen gebroken zouden zijn en de jonge vogels met zachte geluidjes de plaats in den beuk zouden verraden, dan groeide de dreiging. Toen de dag aanbrak, speurde de leider overal rond of hij den boschuil ook zou kunnen ontdekken, want dan vreesde hij hem niet; alleen des nachts, wanneer de duisternis diens daden verborg, was hij doodelijk bevreesd voor hem. Juist zal de kraai het bosch verlaten om naar den akker te gaan, als hij tegen den ruwen bast van een ouden den den uil ontdekt. De oogen van den leider schieten vuur, nu kan hij zich wreken op dezen roover, waarvoor hij een instinctieven haat gevoelt. Met schellen kreet schiet hij op hem af en zijn roep om hulp brengt het heele bosch in rep en roer. Nu vreezen zij hem niet, dien nachtroover, die nu in het volle daglicht zoo hulpeloos voor zich zit uit te staren. Angstig drukt hij zich tegen den boomstam, zet de veeren op, zoodat hij wel driemaal zoo groot schijnt als hij is en laat een nijdig geblaas hooren. Maar dat alles maakt geen indruk op zijn vervolgers, die hij op deze wijze denkt te imponeeren. Hun aanvallen worden hoe langer hoe brutaler en ten slotte ziet de uil zich gedwongen zijn plaats te verlaten. Plotseling laat hij zich van den tak vallen en vlak bij den bodem slaat hij de wieken uit en vleugelt geruischloos weg, achtervolgd door een joelende en schreeuwende bende, waarvan er eenige daadwerkelijk beginnen aan te vallen. Dan zwenkt hij met korten draai in een donker sparrenboschje en vindt ten slotte in een oud eekhoornnest een schuilplaats. De jonge kraaien roepen den geheelen dag om voedsel. Toch hebben zij al geleerd, om zoodra de waarschuwingsroep van een der ouders hen bereikt, doodstil te zijn en neergedrukt in het nest te wachten totdat een andere klank hun vertelt, dat het gevaar voorbij is. Door het dons steken hier en daar al de blauwe schachten der veeren en steeds wijder openen zij den snavel als een hunner verzorgers met voedsel komt aandragen. De strak-blauwe hemel, die den geheelen dag over het beukenbosch gespannen is geweest en waaruit de zonnescijf haar brandende stralen op de kruinen der boomen heeft geworpen, is plotseling veranderd. Als een optrekkend leger zijn wolken-drommen over den rand van het bosch getrokken, hebben het zonlicht ten deele verduisterd en rukken steeds verder, totdat ten laatste de aarde gehuld is in een koperkleurig licht, waaruit een angstaanjagende dreiging spreekt. Roerloos strekken de woudreuzen hun armen in de valschlichtende lucht en toch schijnt 't dat hun stammen beven van een angstig voor gevoel. Het vogellied is verstomd, geen enkel geluid wordt gehoord en zwaar drukt de laag hangende wolken-massa over de aarde, deze omsluitend met een drukkende atmosfeer, die geen uitweg weet. Nu trilt een blaadje, een grassprietje beweegt, een lichte beving rolt aan en heel in de verte gromt de eerste donderslag. 't Schijnt wel, alsof de ban, die alles gevangen hield, nu opgeheven is, want een ruischend gerucht vaart door het bosch, de twijgen bewegen, de takken zwaaien, een groote beroering gaat door het woud. En weer gromt de donder en dan schiet door het zwerk een lange vuurserpentine, rolt zich uit tot waar de lucht de aarde raakt

en dreunend volgt de donderslag waardoor het schijnt dat heel de natuur van schrik bevangen wordt, want plotseling is de wind weer gaan liggen en roerloos staan weer struik en boom en wachten Nu tikkelt de eerste regendrup op het malsche blad, hier een, daar een, te onderscheiden nog, doch dan barst los de bui en kletterend slaat een gordijn van water over het dorstige land. ☼ En flits op flits doorklieft de donkere lucht en boven den nu losgebroken storm klinkt slag op slag of langgerekt gerommel. ☼ In het kraaiennest drukken de jonge vogels zich angstig tegen elkander en knippen bij elken bliksemstraal met de blauwe koraaloogen. De moeder schuilt ook in de boomholte, doch vader heeft ergens anders zijn heil gezocht. ☼ Maar eindelijk is de bui overgedreven en licht de lucht weer op. Als schoon gewassen ligt de aarde in den getemperden zonneschijn van den avond en sprankelend hangen aan twijg en grasspriet de waterdruppels. ☼ Van alle kanten klinkt nu het lied van lijster en merel en daartusschen mengt zich het roodborstje met fijne trillers en hoog-schetterend gefluit. ☼ Ook de nachtegaal klaagt met diepen toon en lange rollers en weemoedig koert de houtduif bij het nest, waarin twee witte eieren door het duifke bebroed worden. ☼ De avond valt, uit plas en sloot rijzen nu met hun lange sleepgewaden de geesten van den nacht en omsluiereu struik en boom in blanken nevel. Daar klinkt door het woud een schorre kreet, de nachtuil gaat op jacht en feller dan ooit zal hij zijn prooi vervolgen, want ook in het uilennest is het nieuwe leven geboren. ☼ De donderbui, die heel de aarde heeft verkwikt, heeft den hartstochtlijken lust tot jagen bij hem opgewekt. Geruischloos zweeft hij tusschen de stammen der boomen die nu in volkomen duisternis zijn gehuld. ☼ Zijn oogen priemen echter door de donkerte en niets ontgaat zijn blik en zijn ooren beluisteren elk geruisch, geen klank gaat voor hem verloren. ☼ Plotseling staat hij een oogenblik stil in de lucht, en dan schiet hij vooruit, den donkeren muil van den beuk in, waar de jonge kraaien huizen. ☼ Een schrille kreet en weg is de roover en in zijn klauwen hangt een kraaijong. Nog eenmaal keert hij weer, en opnieuw slaat hij de begeerige klauwen in het teere vleesch van een kauwtje. ☼ Als spoedig weer de korte nacht moet vluchten voor den nieuwen dag en langs de oosterkim het kleurenspeel begint, als vlammeu rood de heele lucht in laaien staat en de zonneschijf te voorschijn rijst uit een krater van vuur, dan zwijgt even het vogellied, wanneer de oude kraaien haar leed uitkrijten. 't Is alsof allen begrijpen, wat er gebeurd is en een oogenblik zwijgen uit eerbied voor dat verdriet. Maar dan kunnen zij niet langer stil zijn en overall schalt en juicht het lentelied. ☼ Vluggen dan anders het geval geweest zou zijn, hebben de jonge kraaien onder leiding der ouders het nest verlaten, en bang, dat de uil nog meer kinderen zou rooven, hebben de ouders hen uit het bosch weggevoerd naar de weilanden, waar het sappige gras te wachten staat op de maaiers. Reeds zijn hier ook andere gezinnen en snaterend en kakelend klinkt over het land de roep van ouden en jongen. Niet lang duurt het of de jonge vogels zijn bijna zoo groot als de ouders en hun wiken krachtig genoeg om hen mee te laten doen in het vliegspeel, dat elken avond voor het slapen gaan, gegeven wordt. ☼ Op zekeren dag voelde de leider een onbestemd verlangen naar het beukenbosch te gaan en achter hem volgde een luidruchtige bende. ☼ In het bosch streken zij onder de boomen neer en schenen daar in het mos allerlei heerlijke hapjes te vinden. Kevers, rupsen en andere dingen, die hun zeer welkom waren. ☼ Daar klinkt plotseling de waarschuwingsroep van de oude torenkraai. 't Is niet een „vlucht vlucht”, doch een „valt aan, valt aan”, en dadelijk zijn alle gereed om den leider te gehoorzamen. ☼ Deze schiet met schellen kreet vooruit. ☼ Een felle haat spreekt uit dien rauwen klank, want 't is zijn doodsvijand, dien hij ontdekt heeft, de uil, die zich, tegen den ruwen stam gedrukt, veilig dacht. ☼ De eerste aanval is van den leider; nog is, zoo 't schijnt, deze den nacht van den kinderroof niet vergeten en met al zijn durf valt hij den uil aan. En heel de bende voelt denzelfden haat, dezelfde vijandschap, die bestaat tusschen de dag- en nachtvogels en zoo oud als de wereld is. ☼ De uil blaast en verweert zich zoo goed hij kan, maar het felle daglicht hindert hem, maakt hem angstig en als hij ten laatste met plotselingen val en diepe zwenking tracht te vluchten, valt de troep op hem aan en krijschend en schreeuwend grijpen zij den uil in de dikke veeren en probeeren met hun sterke snavels de angstig-blikkende oogen uit te pikken. Juist op het oogenblik, dat de uil den strijd zal moeten opgeven,

gaapt voor hem met breeden mond een konijnenhol en wetend dat dit zijn redding is, sleurt hij zich onder de slagen van zijn vijanden naar de plaats waar hij zich veilig weet en verdwijnt in den donkeren pijp, zijn vervolgers joelend en kakelend achterlatend. Als een troep kwajongens schieten deze de lucht in, cirkelen nog eenmaal boven de kruinen der boomen en in gierende vlucht snorren zij naar de weiden, waar de boterbloemen met haar vlammeu geel, de wilde zuring met haar rood en de ganzebloemen met haar blanken last hun pracht ten toon spreiden.

De Palm als symbool

DOOR F. W. DRIJVER.

ALS grondslag van de religieuse begrippen der oude Germanen kan zeker de Boomvereering gelden, zonder welke voor hen de godsdienst niet denkbaar was. Een voorname plaats in de Scandinavische mythologie neemt dan ook de Wereldsch Ygdrasil in, de boom van het heeal, van den tijd of het leven, welks takken volgens de Edda de geheele schepping omvatten en aan welks voet de Nornen of Schikgodinnen het web van de lotgevallen der menschen weven. Die vereering hing ook zamen met de overeenkomst, welke zij meenden dat tusschen mensch en plant bestond. Hieruit ontwikkelde zich de voorstelling dat menschen in boomen kunnen veranderen, welke gedachte wij ook elders terug vinden, o.a. waar de Grieksche sage verhaalt hoe het echtpaar Philemon en Baucis overeenkomstig hun wensch tegelijk uit dit leven te mogen scheiden, door Zeus in een eik en een linde werd veranderd. Daar men aan planten ook het bezit van een ziel toeschreef, ontwikkelde zich van lieverlede de voorstelling van den Vegetations demon, d.i. de geest der vruchtbaarheid, welke geacht werd in boom en plant verblijf te houden. ☼ Bij de uitbreiding van het Christendom hebben geloofspredikers de aan heidensche goden gewijde boomen gekerstend of door — zooals Winfried de Apostel der Duitschers deed — den Wodanseik bij Geismar te vellen en uit zijn hout een christelijke kapel te bouwen, of door eenvoudig aan die boomen het beeld van een heilige en vooral van Jezus of Maria te bevestigen. Overigens wijst de Gothische bouwstijl er voldoende op hoe deze zijn oorsprong ontleent aan het heilige woud. ☼ Een survival of overleefsel van dien ouden boomdienst is ons nog bewaard in de Palm als symbool van de voortbrengende natuur, dat is ook van de overwinning van den zomer op den winter. Het is in dit verband vermeldenswaard dat het Grieksche woord voor Palm gelijkloidend is met den naam van den wondervogel Phoenix, die volgens de oude fabel zich, bij het naderen van zijn dood, in een nest van welriekende bladeren verbrandt om daarna verjongd uit zijn asch te verrijzen. Als symbool der onsterfelijkheid prijkt dan ook zoowel de Phoenix als de Palm op grafmonumenten. Dat aan den Palm van ouds een bijzondere levenskracht werd toegeschreven, blijkt reeds uit de kantteekening in de Statenvertaling van den Bijbel bij Psalm 92 vers 13, waar wij lezen: „Desen boom wast hooge ende recht op met schoone groene tacken of hij schoon met gewichte ofte swaerte nedergebogen wordt, soo groeyt ende bloeyt hij evenwel”. Aan deze bijzonderheid is de wapenspreuk van Waldeck Pyrmont ontleend „Palma sub pondere crescit, d.w.z. de Palm groeit tegen de verdrukking in”. Als symbool der volharding sierde de uit het H. Land meegebrachte Palmtak de Jeruzalem-vaarders, die hem meedroegen bij hun optochten en processies. Wij zien hen er mee afgebeeld op de schilderstukken van Jan van Scorel, welke zich in het Centraal Museum te Utrecht bevinden. Met de „Jeruzalem's Veer” getooid was hun het voorrecht beschoren bij den omgang op Palmzondag „onsen Heer op den ezel sittende” te mogen geleiden. ☼ Aan den invloed van het bekende gewijde verhaal, waaraan de Palmzondag zijn naam ontleent, had voorheen de Palm-paasch zijn populariteit te danken, terwijl de oorspronkelijke beteekenis er van op den achtergrond was geraakt, volgens welke hij nauw verwant is o.a. aan den Meiboom, n.l. een symbool van de herleving der natuur of van de overwinning van den zomer op den winter. De Fransche benaming van den Palmzondag „Pâques fleuries” evenals het Vlaamsche „Blommen Paschen” wijzen nog op de oude beteekenis van den feestdag, op welken nog altijd de Palmtakken in de kerk gewijd en daarna in huis en stal zorgvuldig bewaard worden op hoop van zegen!

HET HOFJE OF OUDEMANNENHUIS TE NAALDWIJK

DOOR DELFLAND

DOOR MATTY VIGELIUS

OP dien vroeg-voorjaarschen dag leek een tocht door Delfland wel haast een avontuur. Men had ons afgrijselijke verhalen opgehangen over onbegaanbare slipperige chaussée's, steile bruggetjes, kronkelende wegen, voor geen auto berijdbaar en zoo smal, dat als je een ander voerwerk tegen kwam, je het aan de beleefdheid over moest laten, wie in de sloot wilde gaan liggen. En al lachten we een beetje over al die overbezorgdheid, al streefde het lichtelijk onze ijdelheid, dat men zich over ons nietig persoontje zoo ongerust scheen te maken, we waren te vol verlangen toch eindelijk weer eens land, vroeg voorjaarsch land te zien — en te ruiken! — dan dat we ons lieten weer-

houden. Want er ligt, voor wie aan buitenleven gewend is, een zeldzame beking in dat heel prille voorjaar, dat U een bottende vlier- en een aanzwellende seringknop in verrukking kan brengen, om maar niet te spreken van de prachtige tinten der wilgen en populieren, van het zachte grijs-groen der weiden, van de majestueuse wolkengevaarten, waarnaar we, na een steedschen winter, reikhalzend uitzagen. ☞ De Chevrolet had zin in het werk en zoo waren we al spoedig door het langgerekte Loosduinen heen en op een fraaien straatweg, aan weerszijden met olmen beplant. Ja, hier was buitenlucht; onze bliken spiedden, of er zich aan den wegkant nog geen groen sprietje vertoonde en ja, daar had

je het al —; van dat heel jonge goed, dat haast niet te definieeren is, maar al zoo vol van belofte voor de naderende lente. Rechts passeerden we de groote buitenplaats Ockenburg met beboschte duintoppen. We waren nog wat vroeg om hier reeds volkomen van de liefelijkheid van de lente te genieten; want wat is bekoorlijker dan de lente in de duinstreek, wanneer de grond bezaaid is met de bleeke sterren der anemonen, die tusschen het gevallen blad en het mos zoo prachtig komen te voorschijn kijken, terwijl een zachte groene schemer reeds om de beukenboomen huift. Maar nóg wachtte de natuur, al hadden de takken dikke knoppen en hingen de elzenkatjes te wiegelen boven de sloten, wier kanten in enkele weken geel zouden zien van bloeiend speenkruid en paardebloemen. Ockenburg is al een zeer oude buitenplaats, die reeds onder

DE OPRIJLAAN VAN OCKENBURG

de heerschappij van de abten van Egmond, die in deze streken veel landerijen bezaten, gestaan moet hebben. In ieder geval bezat het goed in de zeventiende eeuw eenige vermaardheid, daar het tot woonstee diende van den (thans vrijwel vergeten) dichter Jacob Westerbaan, die er natuurlijk, zooals in die dagen gebruikelijk was, menig lofdicht aan wijdde. Even verder, eveneens aan den Monsterschen weg, ligt de kliniek Ockenburg, die een trieste bekendheid bezit wegens het huisvesten van geesteszwakken. Links weer een ander groot buiten, Madestein. De straatweg is prachtig, de voorjaarsdag vol beloften. Vriendelijke kreupelboschjes, die straks vol kwetterend

vogellevens zullen zijn, en die zoo typisch behooren bij de blonde duinstreek, begeleiden onzen weg. Telkens worden we verrast door een eenig uitzicht op de thans nog kale duinen, die over enkele weken een menigte van allerlei bloeiend klein grut, waaronder het duinviooltje, te zien zullen geven. De duinen zijn hier niet heel hoog, doch bezitten een vrij aanzienlijke breedte. Links beginnen al langzamerhand de kwekerijen voor den dag te komen, die er ons op duiden, dat we het Westland genaderd zijn. Voor ons rijst de zware steenklomp van den Monsterschen toren omhoog. De kerk maakt den indruk reeds zeer oud te zijn. Oude grafsteden uit 1317 duiden erop, dat de kerk toen reeds voltooid moet zijn geweest. Mogelijk is de massieve toren nog ouder. Hij beheerscht geheel het dorp aan zijn voet en de naaste omgeving. Het oude kerkhof sluit zich harmonisch bij het bedehuis aan. In den zomer spreiden zware olmen hier hun schaduw. De paden en overgangen zijn keurig met klinkersteentjes bestraat. Een beeld van knusse, Hollandsche dorpschheid, zooals we ook nog elders in deze streek zullen aantreffen. Vroeger moet om dit kerkhof een steenen muurtje gestaan hebben, doch dat is thans verdwenen. Men moet hier het woord kerkhof in den eigenlijken zin nemen, de hof dus, rondom de kerk gelegen. Of er vroeger ook begraven is, zou ik niet durven zeggen. Dat stille kerkplein imponeerde op den Zondagmorgen, terwijl de dienst in het oude gebouw aan den gang was, door zijn waardige rust, zijn droomende vriendelijkheid. Op een hoek van een straat stonden wat Monsterianen in Zondagsch ochtendgekeuvel. Een slager arrangeerde zijn hammen en worsten in zijn gesloten winkel. Een fraaie molen rijst uit het dorpscomplex omhoog en versterkt het landelijke hiervan.

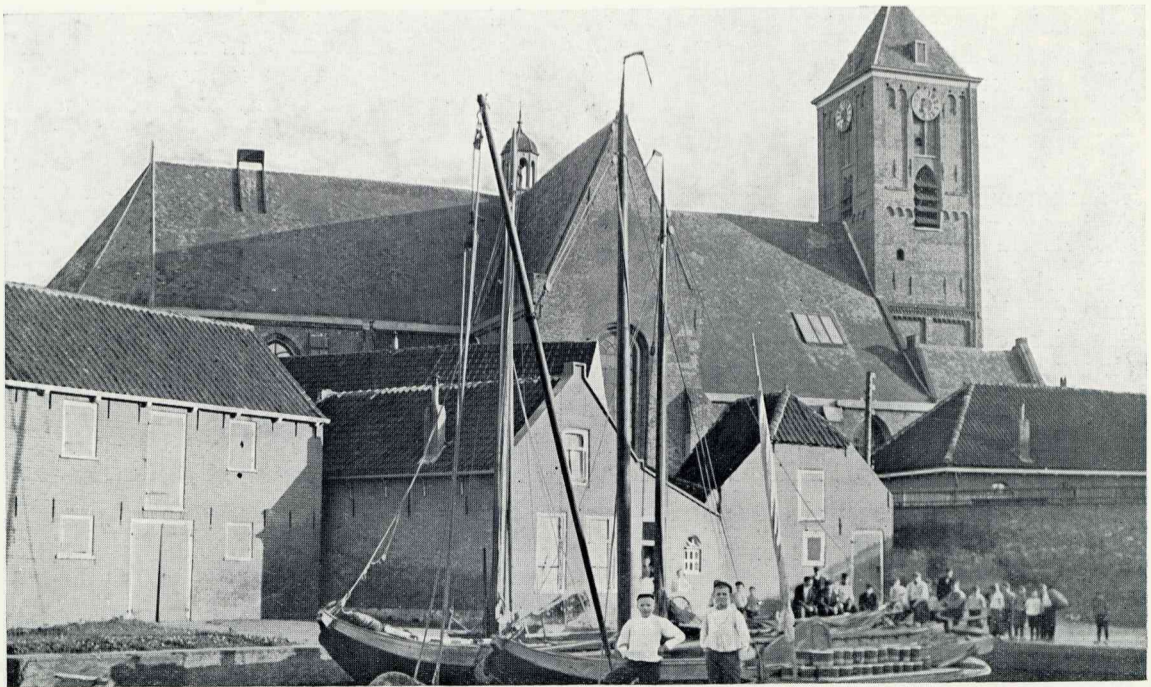
Het ging er nu maar om, den weg naar ter Heide te vinden. De gezellende Monsternaars op hun straathoek gaven bereidwillig alle inlichtingen, blij met het vertiertje; ook de slager kwam er aan te pas. Het bleek overigens uiterst eenvoudig en voor we het wisten waren we al in ter Heide, dat nagenoeg aan Monster is vastgebouwd. Ter Heide gaat een nieuwe toekomst tegemoet. Het ministerieel bezoek van het vorige jaar had niets minder ten doel, dan om er de locale toestanden te onderzoeken met het oog op de mogelijkheid van ontwikkeling van het dorp tot badplaats. Want ondanks het steeds stijgende aantal, komt onze kust, voor den meer en meer voor zijn Zondagsch genoegten zich op het buitenleven instellende groot-

Foto C. J. Steenbergh

VERKNOEFDE HET BESCHIEDEN BEDEHUIS VAN TER HEIDE

stedeling, badplaatsen te kort. Het is speciaal Rotterdam, dat met deze puzzle te worstelen heeft. De Rotterdamse Zondagschmensch wil evenals zijn Amsterdamsche en Haagsche collega op mooie zomerdagen genieten van zee en strand. En nu is daar wel Hoek van Holland, maar het is er op mooie dagen tjok- en tjokvol, en er is ook nog wel het allerliefste Oostvoorne, maar dat is niet zoo gemakkelijk te bereiken. En dus moet het stille, weggedoken ter Heide uitkomst bieden. Tja, met de landelijke rust zal het dan wel een beetje gedaan zijn. Auto's en motorfietsen zullen komen aangesuisd, fietsende gelieven, arm in arm zullen er het verkeer in gevaar brengen, maar er zal tevens welvaart komen in het stille dorp. Het is een bekend feit, dat de duinen hier veel te lijden hebben van het geweld der golven, die deze over een aanzienlijke breedte steeds verder landwaarts terug dringen. Herhaaldelijk is dan ook het dorp reeds meer binnenwaarts verplaatst. Thans liggen de z.g. Delflandsche Hoofden voor de kust om het duin zooveel mogelijk tegen verdere vernieling te beschermen. Het strand van ter Heide leent zich er stellig toe, een vroolijke bevolking van dagjesmensen en badgasten te herbergen, want het is mooi vlak en breed. Natuurlijk roept de naam ter Heide ons allen dadelijk de zeeslag in 1653 in de herinnering waarbij Tromp sneuvelde. Weldra zal het ons dus bekend worden als Holland's jongste badplaats. Een breede, spiegelgladde, prachtig onderhouden asphaltweg voerde ons van Monster naar het meer binnenwaartsch gelegen Naaldwijk. We zijn hier in het hart van het Westland. Links en rechts ziet men eindeloze reien kassen, z.g. warenhuizen. Een woud van hoge schoorsteenen rijst uit het vlakke land omhoog.

BIJ DE ONGEVEER 600 JAREN OUDE NED. HERV. KERK VAN NAALDWIJK

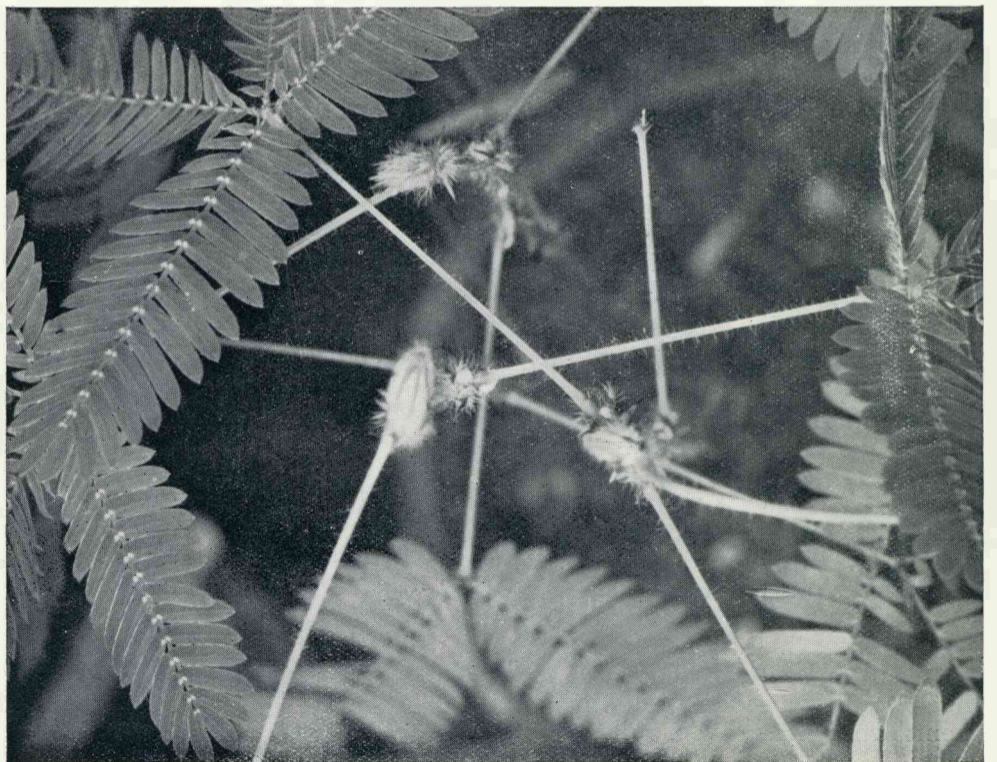
DOOR DELFLAND. HET RAADHUIS TE NAALDWIJK

Hier zijn de uitgestrekte druiven-, tomaten- en komkommers, die 't Westland zulk een goeden naam, ook op de buitenlandsche markten bezorgd hebben. De oude, humorrijke geestgronden leenen zich uitstekend voor groenten- en ooflteelt, zooals ze elders voor bloembollenteelt niet minder geschikt zijn. Thans, in het voorjaar, worden enkele kassen ook voor tulpenweek gebruikt. In andere schemert weer jong groen van spinazie of kropsla. ☼ Het treft ons, dat al deze dorpen aan de binnenkant der duinen een langgerekten vorm hebben. Ook 's Gravenzande vertoont dit karakter. Tusschen deze plaats en Naaldwijk treffen we de uitspanning de „Zilver-Vloot” aan, waar de gezeten Hagenaars omstreeks Pinksteren van dikke Westlandsche asperges en aardbeien met room gaan genieten. ☼ We passeeren een aanzienlijk veilingsgebouw. Hier koopen de exporteurs groote hoeveelheden groenten van gelijkmatige kwaliteit voor verzending naar het buitenland. Vooral de gelijkmatige kwaliteit was vòòr het in werking treden der veilingen zeer moeilijk te verkrijgen. Thans kunnen de kwekers hier dagelijks controleeren hoe hun product zich tot de andere hier aangevoerde verhoudt. Wanneer men bedenkt, dat Nederland in goede jaren ongeveer 300 miljoen K.G. groenten uitvoerde, kan men zich voorstellen hoe het verhoogen der tarieven en de vermindering der koopkracht in de omliggende landen hier schade veroorzaken. En tòch gloort alweer het zachte, malsche groen van jonge aanplant in de kassen; houden deze een nieuwe belofte in van overvloed: overvloed zoo groot, dat het eigen land deze niet opnemen kan. ☼ Maar natuurlijk vinden we hier en daar ook nog wel akkerland, waar kool verbouwd wordt. Ze zien er nu onordelijk en weinig aantrekkelijk uit. En dan plotseling — welk een verrassing, zoo tusschen de saaie wintersche warenhuizen — staat daar stil een klein abrikozenboompje te pralen met hard-roze bloesems tegen een oud, brokkelig muurtje van een schuur. Het moet er wel warm en koesterend zijn, zoo tegen

dat verweerde muurtje. Het is van een onzegbare liefelijkheid, die we dankbaar in het hart meedragen. ☼ Aan den binnenrand der geestgronden, daar waar het polderland begint, ligt Naaldwijk, een zeer groot, rond gebouwd dorp, dat aan een aanzienlijk, thans uitgestorven geslacht, den naam geschonken heeft. Omstreeks 1600 kwam de heerlijkheid in handen van onzen Oranjevorst Frederik Hendrik en later in die van Willem II en Willem III. Uit de nalatenschap van dezen kwam de heerlijkheid Naaldwijk aan den koning van Pruisen, die ze echter in 1754 weer afstond tegen de destijds niet geringe som van 700.000 gulden aan prinses Anna, Gouvernante der Nederlanden. In 1802 vervielen deze schikkingen en eindigde dus het afzonderlijk bestaan van de hooge heerlijkheid Naaldwijk. ☼ In de hooger gelegen zandgronden van het dorp heeft men een groot aantal munten, urnen en steenen doodkisten gevonden, die erop wijzen, dat de plaats waar thans Naaldwijk — het oude Naltwig — ligt, reeds zeer lang bewoond is geweest. Waarschijnlijk hebben reeds Romeinen in deze oude plaats vertoefd. Mogelijk bezaten zij hier een sterkte tegen de in deze streken huizende Kaninefaten. ☼ Op het ruime Wilhelminaplein treffen we in een der hoeken de oude kerk aan, die het zelfde eerwaardige voorkomen bezit als die van Monster. De toren is echter niet zoo hoog en maakt niet zulk een massalen indruk. Een kleine dakruiter verbindt middenschip en zijbeuk. Een groot, statig huis met hoogommuurden tuin — vermoedelijk de pastorie — geeft ons even een weemoedig verlangen naar de heerlijkheid van het dorpsleven; zoo'n heerlijke oude tuin, waarin alles groeien wil en zoo'n gezellig dorps huis aan een vriendelijk pleintje met een oude pomp! ☼ Het Naaldwijksche Raadhuis is een zeer fraai gebouwtje in laat-Hollandsche renaissance. Het jaartal 1688, dat in den gevel te zien is, schijnt te duiden op een verbouwing, want er is een eerdere verbouwing van het jaar 1632 bekend. De pui is versierd met mooie, hardsteenen ornamenten en een gevelsteen, die het wapen der heeren van Naaldwijk, thans dat der gemeente, draagt. (Slot volgt)

VICTOR HUGO ontmoette op straat Dumas père. Hij zwaaide woedend een courant. „Die journalist beweert, dat Vigny het historische drama uitgevonden heeft.” „Wat 'n idioot,” viel Dumas hem bij, „iedereen weet toch, dat ik dat geweest ben.” Waarop Victor Hugo het gesprek niet voortzette.

DUMAS fils had ergens geschreven over „de pijnlijke leegte, die momenten van zwakheid teweegbrengen.” „Dat is toch wel wat vreemd. Hoe kan nu een leegte pijn doen?” vroeg hem een criticus, waarop Dumas ijskoud: „Maar, mon chère, heb je nooit hoofdpijn gehad?”

OVER BEWEGINGEN BIJ PLANTEN. MIMOSA PUDICA (KRUIDJE-ROER-ME-NIET)

OVER BEWEGINGEN BIJ PLANTEN

DOOR DR. S. BROEKHUIZEN

EEN van de belangrijke verschillen, waarin de planten zich van de dieren onderscheiden, is wel het gemis van een vrije beweeglijkheid. Planten missen het vermogen om zich willekeurig te verplaatsen of ver-

schillende organen van hun lichaam willekeurig te bewegen. Toch zou het onjuist zijn om te veronderstellen, dat planten zich in het geheel niet kunnen bewegen. Wel degelijk komen bij planten verschillende bewegingen voor, hoewel deze in vele gevallen zoo langzaam zijn, dat het menschelijk oog hen nauwelijks kan waarnemen. ☒ Onder planten verstaan we nu nu in de volgende beschouwing die organismen, die in den grond hun wortels en boven den grond hun bebladerde stengels vormen. Er zijn n.l. ook plantaardige organismen, die geheel vrij leven. Dit is bijv. het geval met een groote groep van éencellige wieren of algen, die in het water leven en waartoe o.a. ook de Diatomeeën behooren. Deze éencellige wieren zijn in het bezit van één of twee zweepharen (z.g.n. flagellen), waarmee ze zich door het water kunnen voortbewegen. Hoewel deze organismen zich dus geheel kunnen verplaatsen, kunnen we in dit geval toch niet van een vrije beweeglijkheid spreken, omdat deze wieren toch geheel en al overgeleverd zijn aan de beweging van het water, waartegen zij zich niet vermogen te verzetten. ☒ De bewegingen dan, die bij de wortelende planten voorkomen, zijn van tweeërlei aard. In de eerste plaats kennen we de bewegingen, die in verband staan met den groei van de plant, de z.g.n. groei-bewegingen. Het zich ontplooiën van de bladeren en het ontluiken der bloemen zijn hier bekende voorbeelden van.

Meestal worden deze bewegingen zeer langzaam door de planten uitgevoerd; voor het bloote oog vrijwel onmerkbaar. Toch kan het opengaan van bloemen soms vrij snel plaats hebben, vooral als de temperatuur daarbij snel opgevoerd wordt. Zoo nam de natuuronderzoeker Pfeffer waar, hoe de bloemen van een crocus zich in den tijd van slechts drie minuten geheel en al openden, toen de temperatuur van 12° C. op 22° C. gebracht werd. ☒ In dit verband moeten wij ook eens letten op de narcissen. Als de bloemknop juist zichtbaar begint te worden, zien wij hoe

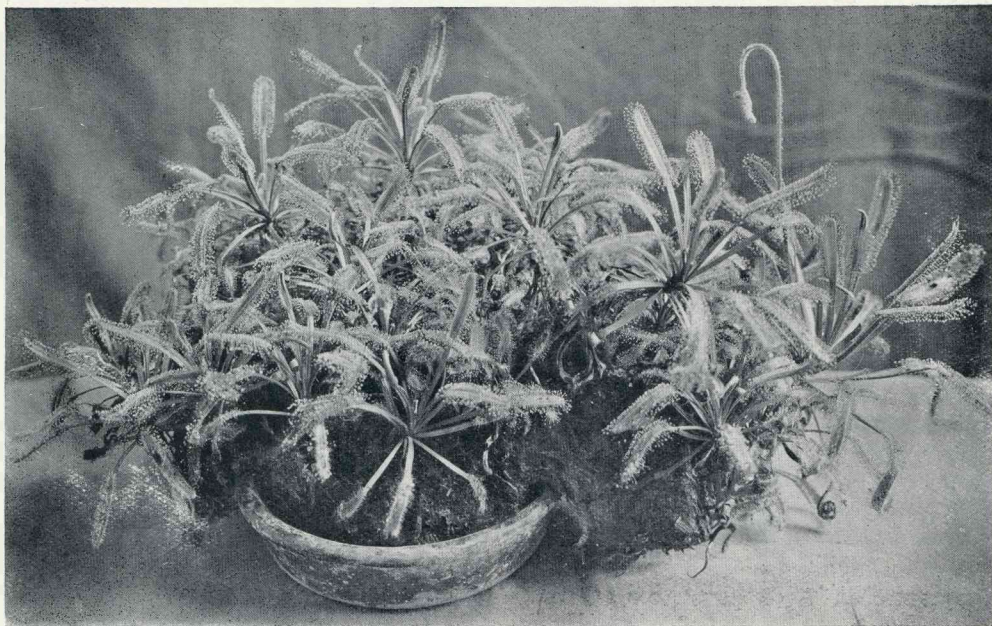
ze vertikaal opgericht is. Deze stand blijft zoo eenigen tijd, terwijl de stengel doorgroeit. Maar vóór de bloemknop zich opent, zien wij hoe de knop haar stand verandert en zich horizontaal ombuigt. ☒ Tot de groei-bewegingen behoort ook

het winden van de stengels bij sommige en het zich oprollen van ranken bij andere planten. In deze gevallen is het de top van den stengel of van de rank, die voortdurend een draaiende beweging uitvoert. Ook deze bewegingen zijn meestal niet met het oog te volgen. Van sommige planten is de beweging der ranken echter veel sneller. De ranken van een komkommerachtige plant, n.l. van *Sicyos angulatus*, spannen in dit opzicht wel de kroon. Zoo vertelt prof. Hugo de Vries

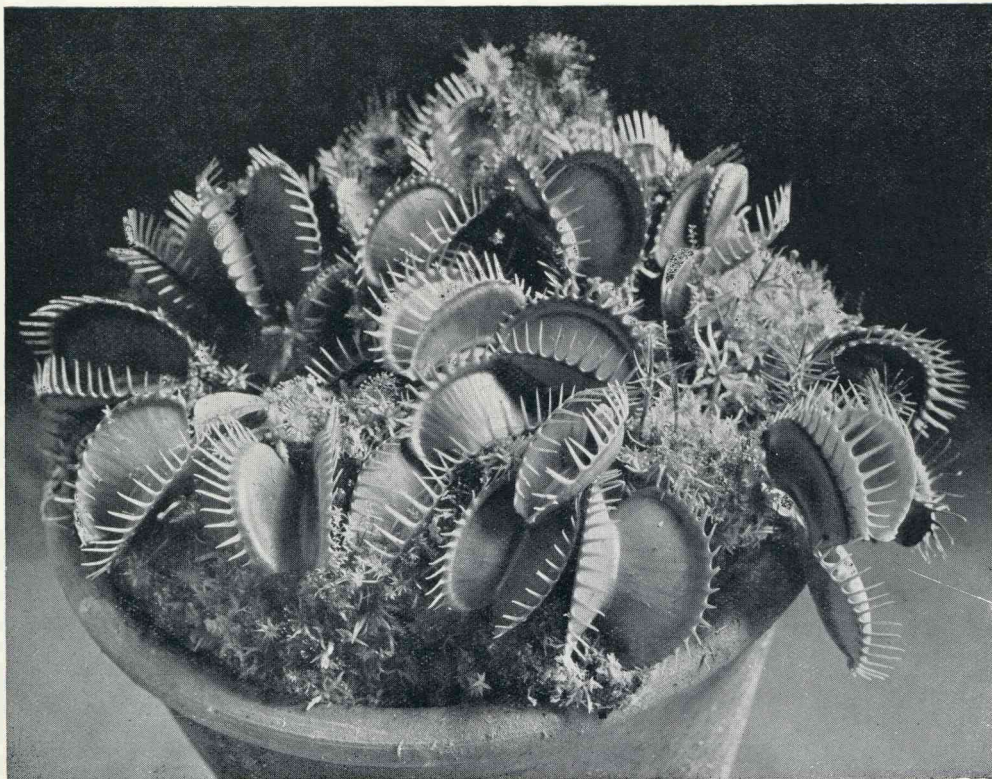
van een geval, waarin een rank in 1½ minuut 2½ tot 3 spiraalwindingen maakte. ☒ De typische bewegingen, die we bij sommige planten opmerken en die we aanduiden als „het slapen der bladeren”, behooren ook tot de groei-bewegingen. Dit verschijnsel komt o.a. voor bij *Neptunia oleracea*, een in het water levende plant, welke nauw verwant is aan het

bekende „kruidje-roer-mij-niet”. De twee afbeeldingen op blz. 170 geven hiervan een mooie illustratie. Tegen den avond gaan de blaadjes omhoog staan, om zich den volgenden ochtend met het aanbreken van den dag weer uit te spreiden. De oorzaak van deze beweging is het zonlicht. Onder invloed van het licht spreiden de blaadjes zich uit, maar het verdwijnen van het licht heeft tengevolge, dat de blaadjes zich weer samenvouwen. ☒ Een dergelijke oorzaak van een beweging noemen we een prikkel. Met prof. Janse kunnen wij zeggen, dat we als prikkel moeten beschouwen elke oorzaak van

een beweging of van een verandering van de beweging, mits de energie die voor het tot stand komen van die beweging noodig is, niet door die oorzaak geleverd wordt. In de hier besproken gevallen moet die energie dus door de plant worden geleverd. En dit kan, omdat in het weefsel van de plant een hoeveelheid energie in voorraad ligt, die er slechts op wacht om uit dit verband losgemaakt te worden, om daarna als een actieve kracht op te treden en de beweging tot stand te brengen. De beweging moeten we dus beschouwen als een reactie op den uitge-

DROSERA CAPENSIS

DIONAEA MUSCIPULA (AMERIKAANSCH VLEGENVANGERTJE)

oefenden prikkel. ☒ Om op de slaapbeweging van de blaadjes van *Neptunia* terug te komen, deze heeft plaats in gewrichtjes, die we aan de voet van de bladschijf vinden. In zoo'n gewrichtje zijn de vaatbundels sterk vernauwd, terwijl het stengelweefsel (parenchymweefsel) daar plaatselijk veel dikker is. De slaapbeweging komt o.a. ook voor bij verschillende Mimosa- en Acacia-soorten en bij een bekend onkruidplantje, de Klaverzuring (*Oxalis*). ☒ Behalve de hierboven besproken bewegingen komen bij de planten nog andere bewegingen voor, die we aanduiden als „variëtebewegingen”. Het kenmerkende van deze bewegingen is, dat de organen na verloop van tijd steeds weer in hun oorspronkelijken stand terug komen. Bovendien is de reactie op de ondervonden prikkeling over het algemeen sneller dan bij de groeibewegingen. De bekendste variëtebeweging is wel het samenklappen van de blaadjes van het „kruidje-roer-mij-niet” (*Mimosa pudica*) als we hen aanraken. Binnen weinige seconden trekken de blaadjes en stengels zich samen en krijgt de plant een doodsch aanzien. Wordt de plant echter niet verder geprikkeld, dan spreiden de blaadjes zich na eenigen tijd weer uit. Ook deze bewegingen komen tot stand in de gewrichtjes aan den voet van de bladschijf en van de stengel, zooals op de afbeelding op blz. 168 duidelijk te zien is. ☒ Een dergelijke beweging, eveneens door aanrakingsprikkel veroorzaakt, kunnen we bij onze vliegenvangertjes, de *Drosera*-soorten waarnemen. Hier zijn het de op de bladeren voorkomende klierharen (zie afb.), die zich snel toebuigen naar het insect, dat argeloos op het blad wilde gaan zitten, maar nu door die snelle beweging een prooi van de plant wordt. ☒ Verrassend snel is ook de beweging der blaadjes van het Amerikaansch vliegenvangertje (*Dionaea muscipula*). De gevoeligheid zetelt in 3 haartjes, die op iedere bladhelft voorkomen. Worden deze door een insect aangeraakt, dan klappen de bladhelften door deze prikkeling onmiddellijk toe, waarbij de in elkaar grijpende tanden er bovendien voor zorgen dat het gevangen insect in geen geval ontsnappen kan. Is het insect door de afgescheiden plantensappen verteerd, dan gaan de bladhelften

NEPTUNIA OLERACEA, OVERDAG

weer van elkaar en herneemt het blad weer zijn oorspronkelijken stand.

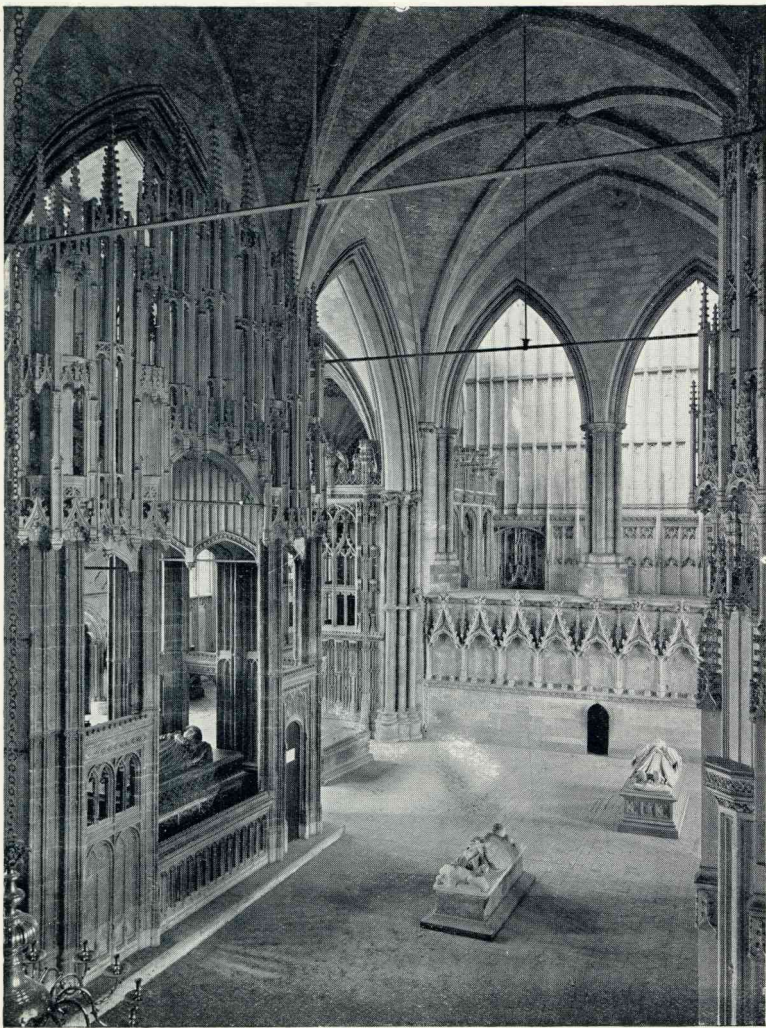
Twee Engelsche Kathedralen

DOOR DR. JULIETTE BINGER WINCHESTER EN SALISBURY

WIE hetzij als toerist, hetzij als „Indië-vaarder” te Southampton vertoeft, moet eens een bezoek brengen aan die twee stedekes in de buurt dier havenplaats: Winchester en Salisbury, met hun prachtige kathedralen, in bouw zoo gelijk en toch zoo verschillend van elkaar. ☒ Winchester is een plaats geweest, waarom veel strijd gevoerd is. De Saksers kwamen als veroveraars en Koning Alfred, hun machtigste vertegenwoordiger, regeerde met sterke hand; de Denen staken over, en Koning Knoet, die in de bruisende golven een hoogere kracht zag dan zijn eigen aardsche macht, legde zijn scepter deemoedig neer op het altaar van Winchester's oude Kerk; Willem de Veroveraar kwam uit Normandië, en stichtte hier een burcht. En het is, alsof de grijze Kathedraal expressie geeft aan allen machtswil, alle vasthoudendheid dier oude veroveraars. Stroef zijn de lijnen en toch vol uitdrukking; horizontaal is de opzet, als wilde men zich niet te ver van de aarde verwijderen, en een zoo groot mogelijke ruimte innemen — deze Kathedraal is de grootste van Engeland — en toch is overal een verticaliteit, die energiek naar hooger streeft; zwijgend en stug staat zij met haar korte torens, en toch spreekt zij luide van menschelijke wilskracht en van vreugde, die geïnspireerd is door het diep geloof der tijden, waarin zij gebouwd werd. ☒ Rondom ligt de bekoorlijke groene „Close”, de afgesloten ruimte om de kerk heen, met haar statige oude gebouwen en haar vriendelijke, hel-roode huizen. Tusschen hen in staat de grijze kerk als een stoeve krijgsman tusschen glimlachende matronen en vroolijke jonge vrouwen, wier scherts hij zwijgend toelaat, doch beheerscht en tempert met den ernst dier stompe torens, welke zijn als korte, snelafgebroken woorden van gezag. ☒ Overal in de „Enclosure” voelt men den invloed dier twee principes: de

NEPTUNIA OLERACEA, DES AVONDS 8 UUR

IN DE KATHEDRAAL VAN WINCHESTER

wil tot macht, zich uitend in de prachtige lijnen van de drie bogen der „Deanery” en in de monumentale Koningspoort; en de ingetogen vreugde der roode huizen, der welige grasvelden, der bloemen en boomen. Dat is het Engeland, zooals het steeds geweest is: streng, puriteinsch, zwijgend, en vol verheugenis in natuur, beweging en schoonheid. ☞ Wil tot macht: dat is het uiterlijk der Kathedraal. Maar van binnen heeft zij de wijding ontvangen van poëzie en schoonheid. In deze ontzaglijke ruimte rijzen de smalle zuilen op als dennestammen, en buigen zich in de prachtige zolderwielving naar elkander toe, elkaar steeds weer ontmoetende in de luchtige, en toch zoo krachtige knoopversieringen. De sage verhaalt, dat bisschop Walkelin, die de oude kerk in de 11de eeuw heeft vergroot, van Willem den Veroveraar toestemming had gekregen, om voor den binnenbouw zooveel boomen te gebruiken uit een naburig bosch, als hij in drie dagen vellen kon, en dat hij toen zooveel houthakkers op de been bracht, dat hij in drie dagen het geheele woud had geveld. Is de geest van dat bosch toen in deze Kerk gevaren? En heeft hij later bouwmeester Wykeham geïnspireerd, die in de 14de eeuw de Kathedraal vergrootte en dit magnifieke gewelf heeft ontworpen? In het schip der Kerk heerscht een stemming als in een bosch, het is alsof de plechtige stilte het zwijgend ruischen der boomen is; of het woud zijne wijding heeft verleend aan deze gewelven . . . ☞ Door de hooge ramen, door Ruskin geprezen om hun bijzonderen verticalen stijl, valt het licht op de vele

gedenkteeken en grafsteenen. Op de kleine, kleurige eikenhouten kisten bij het koor met de overblijfselen van zoovele oude machthebbers: van Egbert, Englands eersten koning († 839), van Koning Alfred, van Koning Knoet. En op de grafomben van vorsten en hertogen, van kardinalen en bisschoppen, die met rumoerig krijgsgeweld hun macht gevestigd en gehandhaafd hebben, en om wier graven nu de rust zweeft dezer stille kerkruimte. ☞ Wij zijn in Salisbury. Ook hier de prachtige Enclosure met de wijde grasvelden. Maar geen vroolijke roode huizen er omheen, doch statige grijze gebouwen, die eerbiedig zwijgen in het aangezicht der grootsheid hunner Kathedraal. Waarlijk, dit heerlijke 12de eeuwse bouwwerk kan niet door menschen gemaakt zijn: engelen zijn uit den hemel neergedaald, in hunne handen dragende een gansch voltooiden Gods-tempel, dien zij behoedzaam neervlijden op het stille, groene gras-tapijt! Zoo broos en teer, zoo rank en onaardsch staat de kathedraal in deze zwijgende omgeving! Hier niet de zware en horizontale machtlijnen van Winchester: hier stijgt alles opwaarts. Ranke torentjes bloeien op als bloem-kelken; daken stijgen schuin opwaarts naar de scherpe nokken; en puntige gevels, ogivale vensters en spitse nissen voeren het oog op naar de magistrale bekroning van het geheel: de torenspits, die zich trotsch verheft hoog boven alle kerktorens van Engeland. ☞ Een stoutmoedig waagstuk, een wonder van techniek is deze „spire”, want op de Kerk, die ontworpen en gebouwd was met een stompen toren, is deze spits in de 14de eeuw opgetrokken, kerk en moerassigen grond belastend met een gewicht, waarop zeer zeker met den bouw niet gerekend was. En het waren kundige architecten, die dit tot stand gebracht hebben: nooit heeft men eenige verschuiving of verzakking kunnen constateeren! ☞ Uit de zware en toch zoo luchtige steenmassa der Kerk rijst als een leeuweriken-zang de heerlijke toren opwaarts, met de drie steenranden, die er als ringen van kant om heen zijn gelegd. En wanneer wij om de Enclosure heen loopen, dan is het alsof de spits achter dien breeden, zwaar-versierden en toch zoo harmonieuzen West-gevel zich met ons mede verplaatst, om in het Noorden weer in een geheel ander aspect vóór ons te staan. Het is, alsof wij al loopende ons niet bewegen, doch of de slanke toren zachtkens langs ons henen glijdt. ☞ Zooals hij ook staat en zich beweegt in de gedachten der bewoners van het kleine Salisbury. Zij komen en zij gaan, in de smalle kronkelstraten of in de statige huizingen bij de prachtige poorten. En zien in leed en vreugde, in oorlog en vrede, overal in de stad hun hoogen toren voor zich oprijzen, welks beeld in het stervensuur van menigeen zachtkens zich zal mede bewegen in zijne gedachten bij de weemoedige herdenkenis van de gebeurtenissen zijns levens. . . ☞ Vele ramen heeft de Kathedraal, en vandaar het volksliedje:

DE KATHEDRAAL VAN WINCHESTER

HET SCHIP VAN DE KATHEDRAAL TE WINCHESTER

As many days in one year there be,
so many windows in this church you see.
So many marble pillars here appear,
as there are hours throughout the fleeting year.
As many gates as moons one here may view,
strange tale to tell, yet not more strange than true

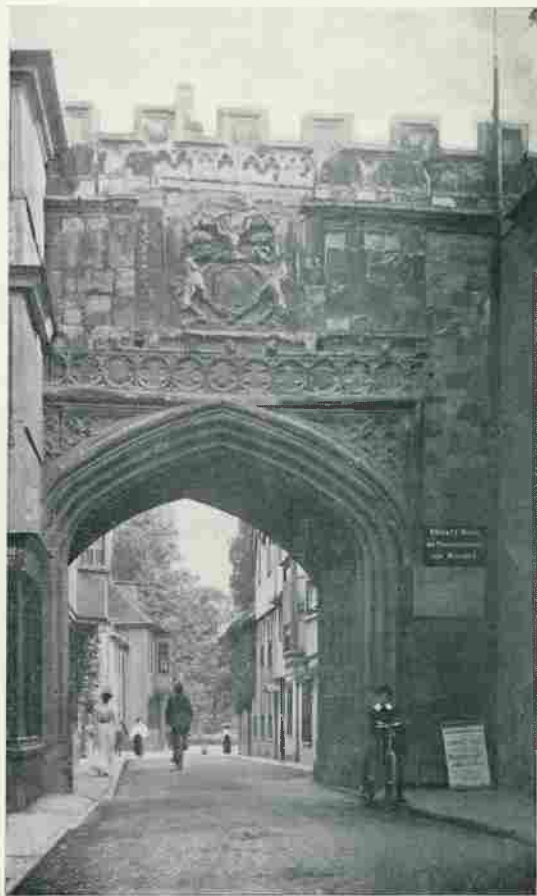
Door de vele ruiten glijdt het licht naar binnen en ziet „strange tale to tell, yet not more strange than true”. Kaal, koud en onpoëtisch is het inwendige der Kerk! Wat is hier geschied? In de 18de eeuw waren de muren beschadigd en vuil, en in 1790 werd aan den architect Wyatt, die sindsdien den bijnaam van „Destroyer” heeft gekregen, de opdracht gegeven om de Kerk te restaureeren. Hij „restaureerde” zoo-veel hij kon; hij verwijderde prachtige houten wanden, brak kapellen en portalen af, wierp het gebrande glas der vensters — het was zoo stoffig en vuil! — in de stadsgracht, en liet de muren wit kalken. Toen dit restauratie-werk, waarover zelfs een Hollandsche schoonmaakster zich schamen zou, verricht was, schreef een der kerkdignitarissen aan zijn dochter: „Wij hebben de Kerk nu tenminste flink schoon kunnen maken!” Daar hij voor dit intelligente werk veel geld noodig had, liet de „Destroyer” zijn oog vallen op den 200 M. hoogen klokketoren, die als campanile los van de Kerk aan de Noordzijde stond. Ondanks de smeebeden van de bewoners der stad, die altijd de klokken hadden hooren luiden boven hunne hoofden, en wier vaderen en voorouders geleefd hadden en gestorven waren in den klank dier oude kerkklokken, werd de toren gesloopt, nadat in de Salisburykrant de volgende merkwaardige advertentie had gestaan:

„Voor bouwers of voor hen die iets te maken hebben met bouwen. Te koop, in iedere hoeveelheid en op redelijke voorwaarden, de materialen van een zeer groot gebouw”. Wel zijn er merkwaardige monumenten in de Kerk, en is de bin-

nenruimte nobel van vorm, doch met recht kon een Londensche bisschop zeggen: „You at Salisbury are all glorious without; we at Westminster all glorious within”. Doch wie eenmaal deze Kathedraal gezien heeft, voelt dat hij iets onvergetelijks medeneemt in zijn leven: de impressie van dien ranken toren, die zoo hoog oprijst en zoo stil voortglijdt in zijne gedachten.

Aphorisme.

Wij moeten in dit aardsche bestaan onze ziel reeds trachten te bevrijden van den druk der materie, dan pas kan men leven in harmonie met het oneindige.

POORT IN SALISBURY

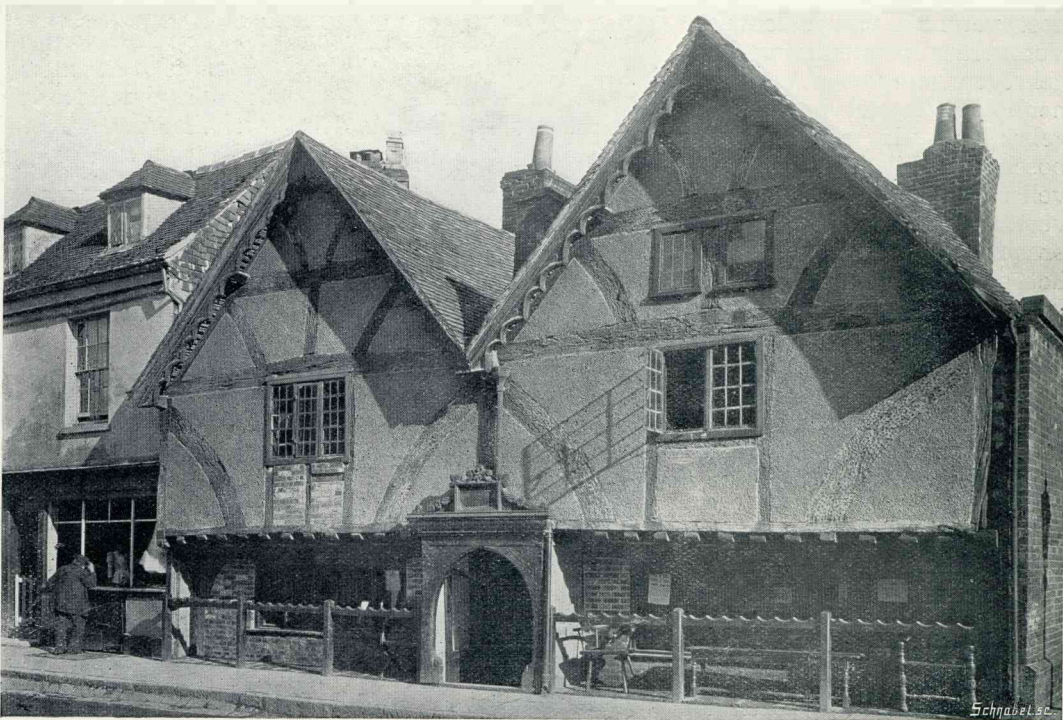
EEN BEETJE MEER LIEFDE

Een beetje meer liefde
Bij het begin van den dag,
Een stralende hoop
En een zonnige lach!

Een beetje meer liefde
Tot anderer leed
Gij sticht daardoor vreugde
En d'ander vergeet.

Een beetje meer liefde
Bij menschen strijd,
Dra wordt het dan vrede
Te allen tijd!

M. W. B.

OUD-WINCHESTER

WEATHERED LIMESTONE

DOOR P. DEN OUDEN

SCHIER alles heeft zijn tijd nodig voor ontwikkeling en zoo is dit ook het geval met het gebruik en de toepassing van steenmateriaal voor den aanleg van rotspartijen en rotstuinen. ☒ Om dit nader aan te toonen,

behoeven wij slechts te wijzen op de ontwikkeling op dit gebied in Engeland, en gaan wij in ons eigen land terug naar den tijd van ongeveer 35 jaren geleden, toen in de tuinarchitectuur meer en meer de aanleg van rotspartijen en rotstuintjes werd opgenomen, dan ziet men dat ook daarbij aanvankelijk steensoorten van allerlei vorm en kleur werden aangewend, blijkbaar met het oogmerk den tuin te verfraaien, doch meestal tot nietszeggende steenhoopen wordend, den wansmaak nabij. ☒ Ja, in

Engeland kwam het zelfs voor, dat men zich veroorloofde op tentoonstellingen rotspartijen te exposeeren van immitatie-rotssteen, gemaakt van stevig papier en besmeerd met wat gekleurde cement of iets dergelijks. Hoe ver was men ook daar van de natuur en de werkelijkheid verwijderd! ☒ Nauwlettend en van zeer nabij hebben wij de ontwikkeling van het gebruik der steensoorten voor rotspartijen in Engeland nagegaan en achten het van belang hierover iets in „Buiten” mede te deelen. ☒ Want ook daar maakte men aanvankelijk gebruik van ongeschikte steensoorten, ronde en puntige steenen, die deden denken aan onze zwerfkeien op de Veluwe; steen toch, zoo hard en zoo massief, dat zij de dood waren voor het plantenmateriaal. Deze steensoorten zijn 's winters ijsig koud en 's zomers zeer warm, en bij stralende zon zelfs schroeiend heet; zij absorbeeren geen water, zoodat de regen afvloeit op de planten, die daardoor kwijnen en sterven.

☒ Ook gebruikte men dikwijls onregelmatige blokken, soms nog terrasvormig opgestapeld, zoodat alle nabootsing van de natuur of van een rotspartij verre was. ☒ In tuinen zag men dan nog vaak van die koude, kille steenen, met de punten omhoogstekend, tot ronde perken neergezet, en dit alles zonder eenige drainage; steenhoopen, waaraan men den naam gaf van „Almond-pudding scheme”. Daarbij kwam nog, dat zich een vaste en koude bodem vormde, waarin de planten niet wilden gedijen, tenzij enkele wildelingen, die niet kieskeurig waren in grond en standplaats. ☒ Naderhand kreeg men meer den vorm van de „Dog's Graves”, wat bestond in het neerwerpen van blokken steen op de meest chaotische wijze, vermeenende daarmee de natuur na te

bootsen. Dit leidde tot een miscrediet van den rotstuint, daarom wel steenhoopen en steenmassa's verkreeg, echter zonder eenige aestetische of tuinarchitectonische waarde. ☒ Maar eindelijk begon het tot den ontwerper door te dringen, dat

in de eerste plaats de steen zelf het materiaal moet zijn, waarin de scheppende kracht besloten ligt, en ten tweede dat de steen ook tot voeding en hulp van de planten dient te zijn. ☒ Door studie en toepassing is men er toe gekomen, voor rotstuinen en rotspartijen de allerschikste steensoorten te gaan gebruiken die de natuur ons oplevert, en zoo kan men thans in Engeland en gelukkig ook in ons eigen land, hier en daar den echten natuurlijke rotstuint vinden. ☒ Een in Engeland veel gebruikte

Foto Preston

LIMESTONE UITGEHOLD DOOR REGENWATER (1000 VOET HOOGTE)

steensoort, ook in Holland reeds geïmporteerd, is de z.g. „weathered limestone” van Craves Highland, een steensoort, zeer grillig van vorm, met diepe, door regen, wind en zon gegroefde lijnen, afkomstig van heuvels, die ongeveer 2500 voet boven den zeespiegel liggen. De steen die lager gevonden wordt, op ongeveer 1000 voet boven den zeespiegel, is van nog wonderlijker vorm: eeuwen en eeuwen vloeide het regenwater, vermengd met leem en kiezel, van de hooger

gelegen heuvels en heeft deze steen gegroefd en uitgehold in allerlei grillige lijnen en vormen, ook tot holten en kloven, waarin plantengroei mogelijk werd, aldus het materiaal leverend voor z.g. „morrain” werk, voor vijvers, moerassen, enz. ☒ Men bezie daartoe de afbeeldingen, waarop duidelijk de groeven en voren te zien zijn, en de eigenaardige holten, die ontstaan zijn door het eeuwenlang er doorheen stroomende regenwater. Deze „limestone” heeft een

Foto Preston

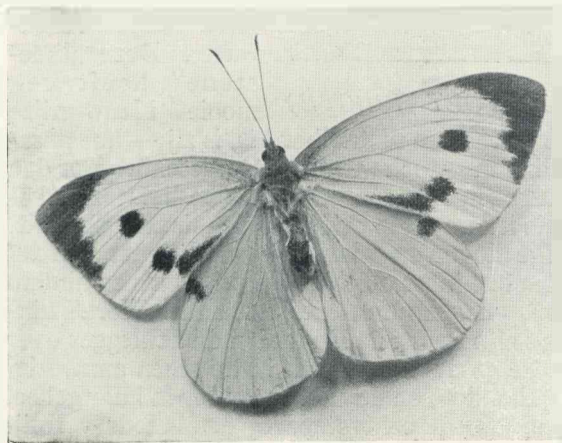
EEN BROK LIMESTONE MET DIEPE GROEVEN (2500 VOET HOOGTE)

mooie blauw-grijze kleur, en hoewel zij zwaar en metaalhard is, is zij — hoe paradoxaal het moge klinken — toch weer zacht en geschikt voor den plantengroei. ☒ Tusschen deze steen, mits de beslist noodzakelijke drainage — die iedere rotspartij behoeft — is aangebracht, gedijen in de zonnige kloven en ruimten, bestrooid met „chips” gruis van dezelfde steensoort, de fijnste Saxifraga's en andere fijnere eerstelingen, en zelfs de nederigste onder Flora's kinderen komt hier tot zijn recht. ☒ En indien de aanlegger over de gave beschikt, de groeven en lijnen in de steen aanwezig, in den aanleg te behouden, en de natuur verder in haar geheel weet na te bootsen, wordt een rotspartij een steeds verblijvend bezit. De natuurlijke regelmaat in de steen dient in de regelmaat van de rotspartij weer uit te komen. ☒ Het

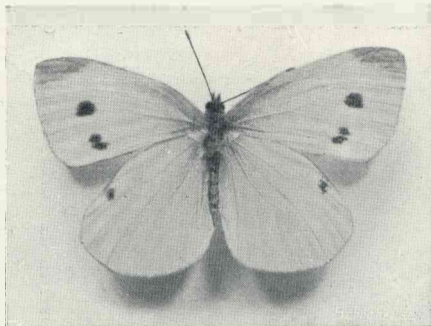
was dan ook voor den liefhebber en de liefhebster van rotspartijen, die eischen stellen voor hun geld, een verrassing voor het eerst deze steensoort aan te treffen op de Internationale Bloementoonstelling, in 1925 te Heemstede gehouden. Daarna verkreeg ze meer bekendheid in den rotstuin buiten en aan de rotspartij in het gebouw van de ze Primavera te Rotterdam in 1932. En naar wij vernemen zal ze ook straks, op de 3e Primavera, weer te zien zijn.

WITJESVLINDERS

ONDER de weinige insecten, die zich in een algemeene populariteit mogen verheugen — of niet verheugen, want het is voor de dieren in kwestie meestal een twijfelachtig voorrecht — nemen de witjes wel een van de eerste plaatsen, zool niet de eerste plaats in. ☼ Zoodra de eerste warme dagen in het land zijn, komen ook de witjes te voorschijn en wanneer ze dan per ongeluk in de straten van onze steden terecht komen en daar de aandacht van kleine jongens trekken, zijn zij nog lang niet gelukkig. Met een ijver, een betere zaak waardig, wordt er jacht op gemaakt om..., ja waarom eigenlijk? Niet om ze te kwellen en te mishandelen, zooals met kikkers en padden meestal het geval is; daarvoor werken ze te veel op het gevoel van de jeugd, en het bijgeloof dat ze niet meer kunnen vliegen als het stof van hun vleugels af is, werkt er ook al toe mede, hen met zachtheid te doen behandelen. Het zal wel een of ander duister instinct zijn, dat aandrijft zich van een ander levend wezen meester te maken. Wij willen dat nu ook eens doen en wel om de eenvoudige reden, dat we zoo'n vlinder ook eens van dichtbij willen bekijken. Of nog beter, we zullen er een paar uit de rups trachten op te kweken. ☼ Heel moeilijk te vinden zijn die rupsen ook al niet; wie Oostindische kers in zijn tuin heeft, heeft veel kans, die in Juli met bijna kale, dofgroene rupsen overdekt te vinden en dat zijn dan de rupsen van den kleinen witjesvlinder. Zijn ze daarentegen wat meer geschakeerd van kleur, voorzien van een lichte rug- en zijstreep en van een groote hoeveelheid wratjes, waarop haren staan, dan hebben we met het groote of koolwitje te doen. In beide gevallen kunnen we een paar van die rupsen in een groote jampot doen met een gaasje er over en voorzien van eenige bladeren van de plant waarop ze gevonden zijn. Die moeten natuurlijk dagelijks ververscht worden (niet nat maken), waarbij men zooveel mogelijk moet vermijden de rupsen zelf op te pakken. Na eenige dagen of weken, het hangt er maar van af, met hoe oude rupsen we begonnen zijn, gaan zij zich verpoppen, zonder een cocon te spinnen. Van die poppen moeten wij ook weer zooveel mogelijk afblijven, anders komen de raarste gedrochten van vlinders te voorschijn. De poppen verschillen op ongeveer dezelfde manier van elkaar als de rupsen. Terwijl het kleine witje poppen heeft van een egale kleur, die nogal verschillend kan zijn, met drie lichte strepen, zijn die van het koolwitje zwart

KOOLWIT WIJFJE

KLEIN WITJE, WIJFJE

GEERTRUIDA CARELSEN.
(AMY GEERTRUIDA DE LEEUW)
1843 — 10 APRIL — 1933.

gels zich kunnen ontplooiën, en zich behoorlijk te laten opdrogen. ☼ Van het koolwitje zijn op de foto's een mannetje en een wijfje afgebeeld, van het kleine witje alleen een wijfje; het mannetje heeft op de voorvleugels een vlek minder. Er is ook nog een derde soort — maar daarvan zullen de rupsen wel niet in uw tuin voorkomen — die veel op het kleine witje

lijkt, maar grijsachtige strepen op de onderzijde der achtervleugels heeft. ☼ We hebben nu meteen een goede gelegenheid om zoo'n vlinder eens rustig te bekijken, de sierlijke, lange dunne sprieten, die aan het eind een knopje dragen, te bewonderen en te zien hoe de lange tong wordt op- en uitgerold. ☼ Er is echter altijd een aanmerkelijke kans, dat onze kweek in het geheel geen vlinders oplevert, maar dat er, juist wanneer de rups „volwassen" is, aan alle kanten kleine wormpjes uit komen kruipen, die zich dadelijk buiten op de rups gaan inspinnen in mooie gele coconnetjes. Die wormpjes zijn niet anders dan de larven

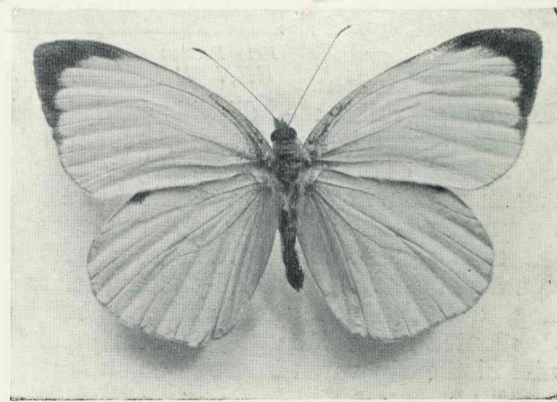
van een klein sluipwespje, dat haar eieren in de heel jonge rups gedeponerd heeft. Zij hebben de rups inwendig voor een groot deel opgegeten en brengen haar nu door dat naar buiten kruipen den genadeslag toe. Uit de gele coconnetjes komen heel kleine, zwarte wespjes te voorschijn, die op deze wijze een belangrijke rol spelen bij het in toom houden van de witjes. Want, hoewel ze in onze tuinen en op de wilde planten niet veel kwaad doen, kunnen ze voor de koolkweekers heel hinderlijk worden. Die hebben trouwens nog een ander sluipwespje tot bondgenoot, dat haar eieren in de verse poppen legt, die door de larfjes schoon uit gegeten worden. Uit de leege poppen komen dan meteen de volwassen sluipwespjes te voorschijn. G. B.

Geertruida Carelsen

1843 — 10 APRIL — 1933

GEERTRUIDA Carelsen 90 jaar! Het zal den lezeressen en lezers van de artikelen dezer schrijfster in dagblad en periodiek, die niet bekend waren met haar leeftijd, ongelooflijk voorkomen. Want een vitaliteit, een levenslust, een medeleven met den dag van heden als uit die pennevruchten spreekt, verwacht men eerder van iemand, die zich meer kind van deze

eeuw kan noemen dan van de vorige. Maar gedurende de zeventig jaren van haar auteursloopbaan bleef Geertruida Carelsen's pen even vlot, haar stijl even levendig, bleven oog en hart evenzeer gericht op de vragen van den tijd in haar levensblijde, zonnige schetsen, opstellen en verhalen. Tusschen haar „Brieven van een Landmeisje aan jonge dames", gebundeld in 1866 en 1875, waarin Geertruida Carelsen — een kleindochter van den bekenden tuinkunstenaar Joh. D. Zocher — zich als een voorloopster deed kennen van Heimans en Thijssen, en den thans ter perse zijnden „Tweede Bundel" van haar „Herinneringen" liggen zóóvele boekwerken, dat wij die hier onmogelijk kunnen opnoemen. Als journaliste en medewerkster van tal van dagbladen en periodieken kan zij eveneens bogen op een lange en vruchtbare loopbaan, en ook voor den lezerskring van „Buiten" is haar naam geen onbekende. ☼ En nu gaat Geertruida Carelsen den roen haar roe decennium in. Moge zij haar levenslust en werklust nog jaren lang onverflauwd bewaren!

KOOLWITJE MANNETJE